

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Юридична енциклопедія*. – В 6-и т. – Т. 5.: П-С / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (гол. редкол.) та ін. – К.: «Укр. енцикл.», 2003. – С. 38.
2. *Цвєтков В., Селіванов В.* Людський вимір як методологічний підхід до аналізу і перетворення державного управління в Україні // *Вісник Академії правових наук України*. – 2006. – № 2. – С. 25–30.
3. *Дегтяр О. А.* Створення інфраструктури підтримки малого підприємництва як чинник регіонального розвитку // *Стратегія*

регіонального розвитку: формування та механізми реалізації: Матеріали щорічної міжнародної конференції 31 жовтня 2007 р. – Одеса: Вид-во ОРІ ДУ НАДУ, 2007. – Т. 2. – С. 125–127.

4. *Щербина В. С.* Органи державної влади та органи місцевого самоврядування як учасники відносин у сфері господарювання // *Вісник господарського судочинства*. – 2008. – № 1. – С. 111–118.

5. *Указ Президента України від 3 вересня 2007 р.* «Про Концепцію вдосконалення державного регулювання господарської діяльності» // *Офіційний вісник України*. – 2007. – № 66. – Ст. 2540.

The thesis focuses on questions of construction of effective mechanisms of state regulation of small business. Has received the further development definition of a role of small business in social and economic development of a society.

В статтє исследуются вопросы построения эффективных механизмов государственного регулирования малого предпринимательства на региональном уровне. Получило дальнейшее развитие определение роли малого предпринимательства в социально-экономическом развитии общества. Уточнены теоретические основы построения и развития системы государственного регулирования развития малого предпринимательства.

ТЕРМІНОЛОГІЧНЕ ТЛУМАЧЕННЯ ПОНЯТЬ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ ЗОНАХ ГОСПОДАРСЬКОГО РИЗИКУ

Біленко М. С.,

аспірантка НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України

Досліджено понятійний апарат нормативного регулювання господарської діяльності в особливих зонах господарського ризику. Запропоновано вважати господарську діяльність в санітарно-захисних та інших охоронних зонах, на територіях і об'єктах, що особливо охороняються, як такою, що здійснюється в умовах особливого господарського ризику.

Ключові слова: спеціальний режим господарювання, санітарно-захисні зони, водоохоронні зони, зони санітарної охорони, зони природно-заповідного фонду України, курортні зони, лікувально-оздоровчі зони, рекреаційні зони, території та об'єкти, віднесені законодавством до таких, що особливо охороняються, території, радіоактивно забруднені внаслідок Чорнобильської катастрофи, господарський ризик.

Бажання і прагнення до збереження і зміцнення позицій на світовому і регіональних ринках товарів і послуг за допомогою використання міжнародного або територіального розподілу праці складають основні передумови культивування спеціального режиму господарювання в наперед обмежених територіях або на підприємствах, що використовують особливий статус окремих видів виробництва. При цьому вказаний режим господарювання однаковою мірою адаптивний до економічних умов як в розвинених або таких, що розвиваються країнах з ринковою економікою, так і в країнах з соціалістичною орієнтацією. Наприклад, на сьогодні тільки в США налічується близько 2000 одиниць відповідних утворень, в Європі (Швейцарія, Іспанія, Італія та ін. країни) – близько 90, в Південно-Східній Азії (Корея, Тайвань, Сингапур, Малайзія та ін. країни) – близько 900. Серед соціалістичних країн спеціальний режим господарювання застосовується в Китаї, В'єтнамі, на Кубі. Об'єднує ці країни прагнення реанімувати або активізувати ділове життя конкретної території за допомогою надання окремим суб'єктам підприємницької діяльності більшої економічної свободи і значних преференцій. Проте загальноприйнята методологія створення і організації особливого режиму господарювання в різних державах відсутня, оскільки кожна країна використовує свій певний набір економічних, юридичних і адміністративних заходів і методів, в одних випадках, схожих з іншими державами, в інших – вони мають істотні відмінності.

Значним внеском у сферу правового регулювання господарської діяльності в нашій країні стало прийняття Господарського кодексу України від 16.01.2003 року (далі – ГК України) [1], розділ VIII якого визначає особливості функ-

ціонування спеціальних режимів господарювання. З прийняттям ГК України вперше почали діяти кодифіковані норми права, які встановлюють специфіку здійснення господарської діяльності на певних територіях та в певних галузях господарської діяльності. Саме ГК України на законодавчому рівні закріпив такий термін як «спеціальний режим господарювання», але, разом з тим, зовсім не визначив поняття, цілі, а також критерії, за якими можна віднести той чи інший режим господарювання до спеціального. О. Р. Зельдіна виділяє його як «правовий режим, який визначає особливий порядок організації та здійснення господарської діяльності на певній території, у певній галузі економіки, що відрізняється від загального режиму господарської діяльності, передбаченого законодавством, і вводиться державою з певною метою для забезпечення розумного сполучення публічних і приватних інтересів за допомогою встановлення обмежень та/або заохочень для суб'єктів господарювання» [2]. Сутність кожного із спеціальних режимів, закріплених на законодавчому рівні, подається досить стисло і потребує більш широкого та змістовного викладення. Розділ VIII ГК України дає лише загальне уявлення про спеціальний режим господарювання, а основний його зміст розпорошений у великій кількості нормативно-підзаконних правових актів. Він потребує вдосконалення, в тому числі вдосконалення визначення і закріплення поняття «спеціальний режим господарювання», а також більш широкого викладення змісту певних видів спеціального режиму господарювання.

Вивченню цієї проблематики присвячено праці багатьох учених і теоретиків, але лише деякі з них отримали значне поширення. Наприклад, таким різновидам як спе-

ціальні економічні зони, території пріоритетного розвитку присвячено праці таких вчених як Е. Ф. Авдокушин, В. К. Мамутов, В. Бабінцев, Х. Валулін, Т. П. Данько, В. А. Дергачов, А. Загородній, А. Сідоров. Майже зовсім відсутній аналіз такого спеціального режиму господарювання як здійснення господарської діяльності в санітарно-захисних та інших охоронних зонах, на територіях і об'єктах, що особливо охороняються. Щоб комплексно і всебічно дослідити саме цей режим, необхідно звернутися до понятійного апарату та визначити, що саме розуміється під даним поняттям. До зон, на які поширюється цей режим, слід віднести: санітарно-захисні; водоохоронні; зони санітарної охорони; природно-заповідного фонду України; курортні; лікувально-оздоровчі; рекреаційні та інші охоронні зони. Їх території та об'єкти віднесено законодавством до таких, що особливо охороняються. Законом також встановлюються додаткові вимоги щодо здійснення господарської діяльності та соціальні гарантії працюючих на територіях, радіоактивно забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи. Господарська діяльність на таких територіях має певну специфіку у зв'язку з необхідністю особливої їх охорони з боку держави.

Поняття санітарно-захисної зони визначається державним стандартом України як територія навколо потенційно небезпечного підприємства, у межах якої заборонено проживання населення і ведення господарської діяльності, розміри якої встановлюються проектною документацією та узгоджуються з органами державного регулювання безпеки відповідно до державних нормативних документів [3]. Із Земельного кодексу України випливає таке визначення: «Санітарно-захисні зони – це території з обмеженим режимом використання, де забороняється будівництво житлових об'єктів, об'єктів соціальної інфраструктури та інших об'єктів, пов'язаних з постійним перебуванням людей, що встановлюються навколо шкідливих об'єктів з метою захисту населення та територій від їх впливу» [4]. Розглядаючи це поняття, слід визначити, що є обмеженим режимом. Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає режим як сукупність правил, заходів, норм для досягнення якоїсь мети, а термін «обмежувати» як установлювати певні межі чого-небудь. Юридичний словник дає таке визначення терміна «режим» (франц. *regime*, від лат. *regimen* – управління, керівництво): 1) система способів і методів здійснення політичної влади в країні; 2) встановлений національним законодавством і нормами міжнародного права порядок у суспільних відносинах. Тому територію з «обмеженим режимом» можна вважати частину земної поверхні, яка окреслена певними межами та для якої встановлено спеціальні норми щодо її використання.

Також в правозастосовчій практиці вживається ще кілька визначень поняття санітарно-захисної зони.

1. Санітарно-захисна зона – територія навколо потенційно небезпечного підприємства, в межах якої заборонено проживання населення та ведення господарської діяльності, розміри якої встановлюються проектною документацією відповідно до державних нормативних документів [5].

2. Санітарно-захисна зона – це територія, на якій напруженість електричного поля перевищує 1 кВ/м. Санітарно-захисна зона для повітряної лінії встановлюється у вигляді земельної ділянки, межі якої регламентуються по обидві сторони на певній відстані від проєкції крайніх

фазних проводів на землю, в перпендикулярному до повітряної лінії напрямку: для повітряної лінії напругою (330 кВ) – 20 м; (500 кВ) – 30 м; (750 кВ) – 40 м [6].

3. Санітарно-захисна зона – територія навколо радіаційно-ядерного об'єкта, де рівень опромінення людей в умовах нормальної експлуатації може перевищити квоту ліміту дози для категорії В. У санітарно-захисній зоні забороняється проживання населення, встановлюються обмеження на виробничу діяльність, що не має відношення до радіаційно-ядерного об'єкта, та проводиться радіаційний контроль [7]. Таке саме поняття наведене Міністерством охорони здоров'я України [8] та Державним комітетом ядерного регулювання України [9].

4. Санітарно-захисна зона – функціональна територія між промисловим підприємством або іншим виробничим об'єктом, що є джерелом надходження шкідливих чинників у навколишнє середовище, і найближчою житловою забудовою (чи прирівняними до неї об'єктами), яка створюється для зменшення залишкового впливу цих факторів до рівня гігієнічних нормативів з метою захисту населення від їх несприятливого впливу [10].

5. Санітарно-захисна зона – озеленена територія спеціального призначення, яка розділяє (відокремлює) селищну частину міста від промислових підприємств [11].

6. Санітарно-захисна зона – відстань між енергопідприємством і найближчими житловими або іншими будівлями, яка утворюється з метою захисту населення від впливу шкідливих виробничих чинників (шкідливі викиди, теплове і електромагнітне випромінювання, радіація, шуми тощо). Вона встановлюється з розрахунку не перевищення цих чинників за межі установлених гранично допустимих величин [12].

Спеціальні положення про зони санітарної охорони передбачені також, у ст. 24 Закону України «Про охорону атмосферного повітря», ст. 45 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», ст. 15 Закону України «Про видобування та переробку уранових руд», ст. 20 Закону України «Про електроенергетику».

Проаналізувавши вищенаведені поняття, можемо стверджувати, по-перше, що з метою забезпечення оптимальних умов життєдіяльності людини в районах житлової забудови, масового відпочинку і оздоровлення населення при визначенні місць розміщення нових, реконструкції діючих підприємств та інших об'єктів, які впливають або можуть впливати на стан атмосферного повітря, у місцях розташування ядерної установки чи об'єкта, призначеного для операцій з радіоактивними відходами, у місцях розташування уранових об'єктів з метою захисту населення від можливого негативного впливу їх діяльності, а також для забезпечення безпеки населення, що мешкає в районі розташування об'єктів електроенергетики, встановлюються санітарно-захисні зони. Перелік об'єктів, що можуть потребувати створення санітарно-захисних зон, є відкритим, оскільки в цілому теорія визначення потенційно шкідливих, небезпечних об'єктів будується на оціночних критеріях, теорії ризику тощо. Але сталою залишається заборона господарської діяльності, яка не належить до сфери обслуговування даної зони.

По-друге, з точки зору завдання цієї статті, очевидно, що поняття «санітарно-захисної зони», яке стало вживається в діючих нормативно правових актах, потребує певної уніфікації з метою упорядкування його юри-

дичного змісту. На нашу думку, це необхідно зробити на законодавчому, а не підзаконному рівні, шляхом внесення змін до діючих законів України.

Для створення сприятливого режиму водних об'єктів, попередження їх забруднення, засмічення і вичерпання, знищення навколо водних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів, озер, водосховищ та інших водойм встановлюються водоохоронні зони. Згідно з чинним законодавством України водоохоронна зона – це природоохоронна територія регульованої господарської діяльності, де створюється сприятливий режим водних об'єктів, здійснюються заходи з метою охорони їх від забруднення, засмічення та вичерпання, знищення кількості водних рослин і тварин, а також зменшення коливань стоку вздовж річок, морів, озер, водосховищ та інших водойм. Ключовими у цьому визначенні виступають словосполучення «регульована господарська діяльність», «заходи з метою охорони» та слово «річки», які розкривають зміст терміна «водоохоронна зона» і відображають стійкий взаємозв'язок елементів об'єкту, характеризують його специфіку. Залежно від природних умов у межах водоохоронної зони можуть виділятися ділянки як суворого режиму господарювання, так і ділянки із частковим обмеженням господарювання. До перших належать лісові масиви, заплавні водойми, підтоплені землі, зростаючі яри, береги, що руйнуються та зсуваються. До других – балки та улоговини, території можливого зсуву берегів чи схилів, протиерозійні схили, слабо підтоплені землі. Термін «суворий режим господарської діяльності» означає, що на цій території заборонено: розорювати землі, займатися садівництвом, городництвом, обладнувати літні табори для худоби, бази відпочинку, дачі, гаражі, стоянки автомобілів. Можна будувати лише гідротехнічні, гідрометричні та лінійні споруди. В окремих випадках у водоохоронній зоні може бути дозволено добування піску та гравію за межами земель водного фонду на сухій частині заплави, у праруслах річок за погодженням з державними органами охорони навколишнього природного середовища, водного господарства та геології.

Будь-які роботи на водозборі, що можуть призвести до негативного впливу на річку, заборонені. Недопустимі у водоохоронній зоні і будь-які роботи по видобутку глини, гравію, піску, граніту тощо. Вони призводять не тільки до прямого забруднення навколишнього середовища побічними продуктами (стічними водами, супутніми шлаками тощо), а й можуть викликати перерозподіл ґрунтових вод на значній території.

Органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування із земель водного фонду можуть передавати на умовах оренди земельні ділянки прибережних захисних смуг, водних об'єктів і островів для сінокошення, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, для проведення науково-дослідних і проектно-розвідувальних робіт тощо.

Стає зрозумілим, що спорудження адміністративних будівель, не кажучи вже про житлові, на землях прибережних захисних смуг заборонене. Але ситуація із заборонаю забудови земельних ділянок під прибережними захисними смугами уздовж і навколо водних об'єктів та на островах не настільки однозначна, як може здаватися. Упорядкування водоохоронних зон річок є найважливішою складовою

комплексу заходів з раціонального використання та охорони водних і земельних ресурсів, що забезпечують належний рівень природно-технічного та санітарного стану річок. Грунтуючись на визначенні, що водоохоронні заходи складаються із: організаційно-господарських, агротехнічних, лісомеліоративних, гідротехнічних, спрямованих на зменшення поверхневого стоку, зниження інтенсивності ерозії, зменшення виносу забруднюючих речовин у водні об'єкти [13], можна стверджувати, що «водоохоронні заходи» – це комплекс заходів, спрямованих на охорону, раціональне використання та відтворення водних ресурсів країни.

З метою забезпечення охорони водних об'єктів у районах забору води для централізованого водопостачання населення, лікувальних та оздоровчих потреб встановлюються зони санітарної охорони. Вони створюються на всіх господарсько-питних водопроводах незалежно від їх підпорядкованості або типу джерела водопостачання. Вони складаються із першого поясу – суворого режиму, другого і третього – режимів обмеження. Перший пояс потрібний для того, щоб запобігти випадковому чи навмисному забрудненню води джерела, а інші пояси і смуги – щоб запобігти несприятливому впливу навколишнього середовища, зумовленому господарською діяльністю, на джерело водопостачання. На території першого поясу заборонено всі види будівництва (за винятком основних водопровідних споруд), розміщення житлових, громадських будівель, випускання стічних вод, купання, водоїш худоби, рибалку, прання тощо. У другому поясі забороняється забруднення територій нечистотами, гноєм, використання добрив і отрутохімікатів, розміщення складів паливно-мастильних матеріалів, отрутохімікатів, шлакосховищ, кладовищ, полів фільтрації тощо. На території другого і третього поясів є необхідність регулювання відведення територій під населені пункти, промислові та інші об'єкти, пов'язані з можливим забрудненням джерел, упорядкування цих об'єктів, організування централізованих каналізацій та водопостачання, додержання необхідного ступеня очищення стічних вод, здійснення лише санітарної рубки лісу.

З метою забезпечення необхідного режиму охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників, запобігання негативному впливу господарської діяльності на прилеглі до них території встановлюються охоронні зони. Правова охорона природно-заповідного фонду опирається, в першу чергу, на Закон України «Про природно-заповідний фонд України» та інші законодавчі акти України. Законом визначаються правові основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України, відтворення його природних комплексів та об'єктів.

Природно-заповідний фонд становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонових моніторингу навколишнього природного середовища. У зв'язку з цим законодавством України природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим охорони.

До природно-заповідного фонду України належать: природні території та об'єкти – природні заповідники, біо-

сферні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища; штучно створені об'єкти – ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва. Заказники, пам'ятки природи, ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва залежно від їх екологічної і наукової цінності можуть мати статус загальнодержавного або місцевого значення. Національні природні парки мають загальнодержавне значення і є природоохоронними, рекреаційними, культурно-освітніми, науково-дослідними установами. До їхніх завдань належить збереження, відтворення і ефективне використання природних комплексів та об'єктів, які мають особливе природоохоронне, оздоровче, історико-культурне, наукове, освітнє та естетичне значення.

В Україні при створенні природоохоронних територій обов'язковим є передбачене законодавством їх зонування. У зонуванні різних територій природно-заповідного фонду, звичайно, є відмінності, які враховуються згідно з вимогами Закону України «Про природно-заповідний фонд».

При цьому зонування національних природних парків та регіональних ландшафтних парків виділяє господарську зону, яка призначена для проведення на її території господарської діяльності з метою виконання покладених на парк завдань. Також на території природоохоронної зони можуть розміщуватися населені пункти і, відповідно, землі інших землевласників та землекористувачів. Господарська діяльність має здійснюватися з додержанням вимог охорони довкілля. Господарська зона може оточувати зони регульованої та стаціонарної рекреації, а її розміри змінюються залежно від потреб, які виникають. Щодо природних заповідників, то традиційно в Україні склалося так, що тут виділяється лише одна зона – заповідна, яка може використовуватися тільки для наукової роботи, а не для туристичної, рекреаційної та інших видів діяльності. У природному заповіднику іноді виділяється територія для забезпечення потреб самого заповідника та його працівників (наприклад, сінокоси, випаси, городи, ділянки для заготівлі палива). Ця територія не може перевищувати 1–2 % загальної площі. Навколо ж заповідника виділяється охоронна зона з метою запобігання негативного впливу на нього людської діяльності.

З метою забезпечення ефективного та раціонального використання курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних зон чинне законодавство України відносить ці території до природних територій, які мають бути під особливою охороною і на яких встановлюється спеціальний режим здійснення господарської діяльності. На землях оздоровчого призначення забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно вплинути на природні лікувальні властивості цих земель. Аналогічні обмеження встановлено і щодо використання рекреаційних зон. Так, на землях рекреаційного призначення заборонено діяльність, що перешкоджає або може перешкодити використанню їх за призначенням, а також негативно впливає або може вплинути на природний стан цих земель.

Курортні та рекреаційні території в Україні становлять близько 9,1 млн. га (15 % території). До прийняття Закону України «Про курорти» на території України постановами Ради Міністрів СРСР, Ради Міністрів УРСР було затвер-

джено межі округів та зон санітарної охорони 27 курортів та положення про 33 курорти. На цей час за формальними ознаками до курортів можна віднести лише 27 територій, водночас, на наше переконання, жодний з курортів повністю не відповідає вимогам Закону України «Про курорти».

Так, відповідно до визначення, наведеного у ст. 1 Закону України «Про курорти», юридичним змістом терміна «курорт» є освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, використовується з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації і підлягає особливій охороні. Цим законом також визначається поняття лікувально-оздоровчої місцевості як природної території, що має мінеральні та термальні води, лікувальні грязі, озокерит, ропу лиманів та озер, кліматичні та інші природні умови, сприятливі для лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань. Будова курортів здійснюється відповідно до затверджених у встановленому законодавством порядку генеральних планів курортів, іншої містобудівної документації.

Будівництво на курортах нових і розширення діючих промислових підприємств та інших об'єктів, не пов'язаних безпосередньо із задоволенням потреб відпочиваючих і місцевого населення, потреб курортного та житлового будівництва, або таких, що можуть негативно впливати на природні лікувальні фактори, забороняється. До заходів правової охорони належить встановлення округів санітарної охорони та зонування курортних, лікувально-оздоровчих та рекреаційних територій. Під округом санітарної охорони розуміють територію земної поверхні, зовнішній контур якої збігається з межею курорту. У межах цієї території забороняються будь-які роботи, що призводять до забруднення ґрунту, повітря, води, завдають шкоди лісу, іншим зеленим насадженням, сприяють розвитку ерозійних процесів і негативно впливають на природні лікувальні ресурси, санітарний та екологічний стан природних територій курортів. Суб'єктами права користування курортними та лікувально-оздоровчими територіями виступають спеціалізовані підприємства та установи – санаторно-курортні заклади, які є закладами охорони здоров'я, що розташовані на територіях курортів і забезпечують надання громадянам послуг лікувального, профілактичного та реабілітаційного характеру з використанням природних лікувальних ресурсів. Перелік санаторно-курортних закладів затверджує Міністерство охорони здоров'я України. Кабінет Міністрів України затверджує Типове положення про санаторно-курортний заклад. Суб'єкти спеціального використання курортно-лікувальних зон повинні дотримуватися встановленого цільового призначення цих територій; виконувати необхідні заходи щодо охорони та відтворення корисних лікувальних властивостей природних ресурсів; дотримуватись екологічних вимог та нормативів. Суб'єктами, які здійснюють спеціальне використання рекреаційних зон, можуть бути як фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності, так і юридичні особи.

Оздоровча, у тому числі курортна, місцевість – це просторова частина території, що віднесена до земель оздоровчого, у тому числі курортного, призначення, яка має природні лікувальні властивості, що використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікуван-

ня людей. В цій місцевості розміщено курорти, здравниці, інші об'єкти оздоровчого призначення разом з усіма природними і штучними компонентами (кліматом, ландшафтом, рельєфом, ґрунтами, водами, рослинністю), що використовуються для оздоровлення і лікування людей. Це також частина території, що віднесена до інших категорій земель, що використовуються для забезпечення життєдіяльності курортів, здравниць, інших оздоровчих об'єктів, у тому числі для розміщення населених пунктів, житла, доріг, об'єктів торгівлі, зв'язку, житлово-комунального, побутового обслуговування та іншого соціального призначення.

Рекреаційна місцевість – це просторова частина території, що нормативно-правовими актами віднесена до земель рекреаційного призначення, використовується для організації відпочинку населення, туризму і проведення спортивних заходів, на яких розміщені об'єкти, призначені забезпечити життєдіяльність об'єктів рекреації [14].

Суб'єкти спеціального використання курортно-лікувальних зон повинні дотримуватися встановленого цільового призначення цих територій; виконувати необхідні заходи щодо охорони та відтворення корисних лікувальних властивостей природних ресурсів; дотримуватись екологічних вимог та нормативів. Слід зазначити, що в межах рекреаційних територій можуть здійснювати свою господарську діяльність підприємства та організації, які безпосередньо не використовують природні ресурси рекреаційних зон, але їхня діяльність може суттєво впливати на стан довкілля цих територій, наприклад, підприємства громадського харчування та побутового обслуговування. У зв'язку з цим така господарська діяльність повинна відповідати вимогам закону і не перешкоджати використанню рекреаційних територій за їх цільовим призначенням.

Проаналізувавши всі складові частини понятійного апарату такого спеціального режиму господарювання як здійснення господарської діяльності в санітарно-захисних та інших охоронних зонах, ми з впевненістю можемо вважати їх зонами господарського ризику. Законодавець не вважає за потрібне розтлумачити в ГК України такі поняття як санітарно-захисні; водоохоронні зони; зони санітарної охорони; зони природно-заповідного фонду України; курортні; лікувально-оздоровчі; рекреаційні зони. Це призводить до плутанини і у зв'язку з тим, що вони регулюються великим масивом нормативно-правових актів, у законодавстві існують певні колізії і суперечки, які потребують вирішення.

Таким чином, понятійний апарат нормативного регулювання господарської діяльності в особливих зонах господарського ризику потребує подальшої уніфікації та удосконалення, в тому числі і на законодавчому рівні.

The concept vehicle of the normative adjusting of economic activity is in vestigational in the special areas of economic risk. Given suggestion to count economic activity in sanitary-hygienic and other protective areas, on territories and objects are especially guarded, as such, that comes true in the conditions of the special economic risk.

Исследовано понятійний апарат нормативного регулювання господарської діяльності в зонах особого господарського ризику. Дано пропозицію вважати господарську діяльність в санітарно-захисних та інших охоронних зонах, на територіях і об'єктах, особо охороняємых, такою, що здійснюється в умовах особого господарського ризику.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. *Господарський кодекс* України // Відомості Верховної Ради. – 2003. № 18. – Ст. 64.
2. *Зельдина Е. Р.* Теоретические аспекты специального режима хозяйствования: дис. док. юрид. наук: 12.00.04/НАН Украины; Институт экономико-правовых исследований. – Донецк, 2007. – 480 с.
3. *ДСТУ 2156-93.* Безпечність промислових підприємств. Терміни та визначення.
4. *Земельний кодекс* України від 25.10.2001 року.
5. *Наказ* Державного комітету України у справах містобудування і архітектури «Про затвердження Методики обстеження і паспортизації гідротехнічних споруд систем гідравлічного вилучення та складування промислових відходів» (п. 1.9.25 Методики) від 19. 12. 95 р. – м. Київ. – № 252.
6. *Наказ* Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних санітарних правил і норм при виконанні робіт в не вимкнених електроустановках напругою до 750 кВ включно». (Державні санітарні правила і норми, розд. 3) від 09. 07. 1997 р. № 198.
7. *Наказ* Державного комітету ядерного регулювання України, Міністерства з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи «Про затвердження Плану реагування на радіаційні аварії» (План, розд. 2) від 17. 05. 2004 р. № 87/211.
8. *Наказ* Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів» від 19. 06. 96 р. № 173.
9. *Наказ* Державного комітету ядерного регулювання України Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи «Про затвердження Змін до Плану реагування на радіаційні аварії» від 02. 03. 2010 р. № 24/126.
10. *Наказ* Міністерства охорони навколишнього природного середовища України «Про затвердження Інструкції про загальні вимоги до оформлення документів, у яких обґрунтовуються обсяги викидів, для отримання дозволу на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами для підприємств, установ, організацій та громадян-підприємців» (Інструкція, п. 1.9) від 09. 03. 2006 р. № 108.
11. *Наказ* Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України «Про затвердження Правил утримання зелених насаджень у населених пунктах України (Правила, п. 2.1) від 10. 04. 2006 р. № 105.
12. *Наказ* Міністерства палива та енергетики України «Про затвердження Інструкції про розслідування і облік технологічних порушень на об'єктах електроенергетики і в об'єднаній енергетичній системі України» (Інструкція, розд. 3) від 09. 06. 2005 р. № 255 (В редакції наказу Міністерства палива та енергетики України від 29. 12. 2008 р. № 668).
13. *Малі річки* України: довідник / А. В. Яцик, Л. Б. Бишовець, С. О. Богатов та інші; За ред. А. В. Ячика. – К.: Урожай, 1991. – 296 с.
14. *Орлов А. М.* Правові проблеми природокористування й охорони навколишнього середовища оздоровчих та рекреаційних місцевостей (на матеріалах Автономної Республіки Крим) : дис... канд. юрид. наук: 12.00.06. – 2005.